

TIESAS SPRIEDUMS (trešā palāta)

2006. gada 7. septembrī*

Lieta C-484/04

par prasību sakarā ar valsts pienākumu neizpildi atbilstoši EKL 226. pantam, ko 2004. gada 23. novembrī cēla

Eiropas Kopienu Komisija, ko pārstāv G. Rozē [*G. Rozet*] un N. Jerela [*N. Yerrell*], pārstāvji, kas norādīja adresi Luksemburgā,

prasītāja,

pret

Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti, ko sākotnēji pārstāvēja M. Bezels [*M. Bethell*], pēc tam Ī. O'Nīla [*E. O'Neill*], pārstāvji, kam palīdz K. Smits [*K. Smith*], *barrister*,

atbildētāja.

* Tiesvedības valoda — angļu.

TIESA (trešā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Ross [*A. Rosas*], tiesneši S. fon Bārs [*S. von Bahr*], E. Borgs Bartets [*A. Borg Barthet*], U. Lehmušs [*U. Lohmus*] un A. O'Kifs [*A. Ó Caoimh*] (referents),

ģenerālvokāte J. Kokote [*J. Kokott*],
sekretāre M. Fereira [*M. Ferreira*], galvenā administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un tiesas sēdi 2006. gada 26. janvārī,

noklausījusies ģenerālvokātes secinājumus tiesas sēdē 2006. gada 9. martā,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- ¹ Prasības pieteikumā Eiropas Kopienu Komisija lūdz Tiesu atzīt, ka Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste, piemērojot attiecībā uz darba ņēmējiem, kuru daļa no darba laika nav nomērīta vai normēta vai kuru var noteikt pats darba ņēmējs, atkāpi, kas paredzēta 17. panta 1. punktā Padomes 1993. gada 23. novembra Direktīvā 93/104/EK par dažiem darba laika organizācijas aspektiem (OV L 307, 18. lpp.), ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 22. jūnija Direktīva 2000/34/EK (OV L 195, 41. lpp., turpmāk tekstā — “Direktīva 93/104”), un neveicot

vajadzīgos pasākumus darba ņēmēju tiesību uz diennakts un nedēļas atpūtu īstenošanai, nav izpildījusi pienākumus, kas tai ir uzlikti saskaņā ar minēto 17. panta 1. punktu un EKL 249. pantu.

Atbilstošās tiesību normas

Kopienų tiesiskais regulējums

- 2 Direktīvas 93/104 1. panta 1. punktā ir noteikts drošības un veselības prasību minimums attiecībā uz darba laika organizāciju.
- 3 Minētās direktīvas 3. un 5. pants, kas atrodas tās II iedaļā, nosaka darba ņēmēju diennakts un nedēļas atpūtas minimālo laiku. Dalībvalstis veic visus vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka katram darba ņēmējam ir tiesības uz minimālo diennakts atpūtu, kam jābūt 11 stundas pēc kārtas katru 24 stundu laikposmā (3. pants), un katru septiņu dienu laikposmā darba ņēmējam ir tiesības uz nepārtrauktu minimālo atpūtas laiku 24 stundu ilgumā plus 11 stundas diennakts atpūtas, kas minēta 3. pantā (5. panta pirmā daļa).
- 4 Saskaņā ar Direktīvas 93/104 17. panta 1. punktu:

“Pienācīgi ievērojot vispārējos darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzības principus, dalībvalstis var atkāpties no 3., 4., 5., 6., 8. vai 16. panta, ja, ņemot vērā attiecīgās darbības īpatnības, darba laika ilgums netiek mērīts un/vai ir normēts, vai to var noteikt paši darba ņēmēji [..].”

- 5 Saskaņā ar šīs direktīvas 18. panta 1. punkta a) apakšpunktu dalībvalstis pieņem normatīvus un administratīvus aktus, kas vajadzīgi, lai izpildītu šīs direktīvas prasības līdz 1996. gada 23. novembrim.
- 6 Eiropas Parlamenta un Padomes 2003. gada 4. novembra Direktīva 2003/88/EK par konkrētiem darba laika organizēšanas aspektiem (OV L 299, 9. lpp.) kopš 2004. gada 2. augusta aizstāja Direktīvu 93/104. Tomēr šī pēdējā minētā direktīva ir tā, kas ir Komisijas apgalvotā pienākuma neizpildes priekšmets un kura bija piemērojama, beidzoties argumentētajā atzinumā noteiktajam termiņam.

Valsts tiesiskais regulējums

- 7 1998. gada Noteikumi par darba laiku (*Working Time Regulations 1998*), redakcijā, kas bija spēkā 1999. gadā (turpmāk tekstā — “WTR”), tā 10. pantā, kas transponēja Direktīvas 93/104 3. pantu, paredz, ka pilngadīgam darba ņēmējam katru 24 stundu laikposmu ir tiesības uz minimālo diennakts atpūtu 11 stundas pēc kārtas.
- 8 WTR 11. pants, kas transponēja minētās direktīvas 5. pantu, noteic, ka, ievērojot šī paša 11. panta 2. punktā paredzētos noteikumus, pilngadīgam darba ņēmējam katru septiņu dienu laikposmā ir tiesības uz nepārtrauktu minimālo atpūtas laiku 24 stundu ilgumā.

9 *WTR* 20. panta 2. punkts noteic:

“Ja daļa no darbaņēmēja darba laika ir nomērīta vai normēta vai to nevar noteikt pats darbaņēmējs, bet ja attiecīgās darbības īpatnības ir tādas, ka, darba devējam to neprasot, darbaņēmējs var arī veikt darbu, kura ilgums nav nomērīts vai normēts vai kuru tas nosaka pats, 4. panta 1. un 2. punkts un 6. panta 1., 2. un 7. punkts ir piemērojams tikai uz to darba daļu, kas ir nomērīta vai normēta vai kuru nevar noteikt pats darbaņēmējs.”

10 Lai darba devējiem un darbaņēmējiem atvieglotu *WTR* izpratni, *Department of Trade and Industry* [Tirdzniecības un rūpniecības ministrija] publicēja rokasgrāmatu, kurā ietvertas vadlīnijas par minēto noteikumu dažādajām tiesību normām (turpmāk tekstā — “vadlīnijas”).

11 Saskaņā ar atsevišķām vadlīniju 5. un 6. nodaļas daļām “darba devēji nodrošina, lai darbaņēmēji varētu izmantot savu atpūtas laiku, bet to pienākums nav pārbaudīt, lai viņi to faktiski izmantotu”.

Pirmstiesas procedūra

12 2002. gada 21. martā Komisija saskaņā ar EKL 226. pantu nosūtīja Apvienotajai Karalistei brīdinājuma vēstuli, iebilstot pret to, ka Apvienotā Karaliste ir nepareizi

transponējusi Direktīvas 93/104 3., 5., 8. pantu un 17. panta 1. punktu. Apvienotās Karalistes iestādes atbildēja ar 2002. gada 31. maija vēstuli.

- 13 Komisija, nebūdama apmierināta ar šo atbildi, 2003. gada 2. maijā nosūtīja Apvienotajai Karalistei argumentētu atzinumu, aicinot šo dalībvalsti veikt vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu savus no Direktīvas 93/104 izrietošos pienākumus divu mēnešu termiņā no šī atzinuma paziņošanas brīža.
- 14 Ar 2003. gada 30. jūnija vēstuli minētās dalībvalsts iestādes atbildēja uz argumentēto atzinumu, norādot, ka grozījums attiecībā uz darba ņēmēju nakts stundu aprēķinu saskaņā ar Direktīvas 93/104 8. pantu bija publicēts, un uzsverot to, ka valsts transponēšanas pasākumi, tai skaitā vadlīnijas, attiecībā uz šīs direktīvas 17. panta 1., 3. un 5. punktu bija atbilstoši šai direktīvai.
- 15 Šādos apstākļos Komisija nolēma celt šo prasību.

Par prasību

Par pirmo iebildumu jautājumā par Direktīvas 93/104 17. panta 1. punktā paredzēto atkāpi

- 16 Savā pirmajā iebildumā Komisija norāda, ka *WTR* 20. panta 2. punkts pārsniedz Direktīvas 93/104 17. panta 1. punktā noteiktās atkāpes robežas. Šādu atkāpi

piemēro tikai attiecībā uz darba ņēmējiem, kuru kopējais darba laika ilgums netiek nomērīts vai nav normēts vai to var noteikt paši darba ņēmēji. Taču Komisija atzīst, ka *WTR* gadījumos, kad darba ņēmēja darba laika ilgums ir tikai daļēji nomērīts, normēts vai paša darba ņēmēja noteikts, paredz, ka noteikumi par darba nedēļas ilgumu un nakts darbu ir piemērojami vienīgi uz to darba daļu, kas ir nomērīta, normēta vai kuru nevar noteikt pats darba ņēmējs.

- 17 Apvienotā Karaliste savā iebildumu rakstā norāda, ka tā vairs neapstrīd šo iebildumu un ka tā uzņemas atcelt apstrīdēto *WTR* tiesību normu. Tiesas sēdes laikā tā apgalvoja, ka noteikumi, kas groza *WTR* 20. panta 2. punktu, stāsies spēkā 2006. gada 6. aprīlī.
- 18 Savā replikas rakstā Komisija uzsver, ka Apvienotā Karaliste vēl nav veikusi vajadzīgos pasākumus, lai valsts noteikumi atbilstu Direktīvas 93/104 17. panta 1. punktam, un ka tādējādi tās prasības priekšmets paliek nemainīgs.
- 19 Jānorāda, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru pienākumu neizpildes esamība ir jāvērtē atkarībā no situācijas dalībvalstī, kāda tā ir, beidzoties argumentētajā atzinumā noteiktajam termiņam, un ka pēc tam sekojošās izmaiņas Tiesa nevar ņemt vērā (skat. it īpaši 2004. gada 18. novembra spriedumu lietā C-420/02 Komisija/Grieķija, Krājums, I-11175. lpp., 23. punkts, un 2005. gada 14. jūlija spriedumu lietā C-433/03 Komisija/Vācija, Krājums, I-6985. lpp., 32. punkts).

- 20 Jautājumā par Direktīvas 93/104 17. panta 1. punktā ietverto atkāpes piemērošanas jomu no paša šīs tiesību normas teksta izriet, kā to pareizi norādīja Komisija, ka šī atkāpe ir piemērojama vienīgi attiecībā uz darbaņēmējiem, kuru kopējais darba laika ilgums netiek mērīts vai normēts vai to var noteikt paši darbaņēmēji, ņemot vērā veiktās darbības īpatnību.
- 21 Šajā lietā ir skaidrs, ka, beidzoties argumentētajā atzinumā noteiktajam termiņam, Apvienotā Karaliste nebija veikusi vajadzīgos pasākumus, lai izpildītu minēto tiesību normu, tāpēc Komisijas pirmais iebildums ir uzskatāms par pamatotu.

Par otro iebildumu jautājumā par vadlīnijām un Direktīvas 93/104 3. un 5. pantā paredzēto atpūtas laiku

Par pieņemamību

- 22 Apvienotā Karaliste uzskata, ka Komisijas otrais iebildums ir noraidāms kā nepieņemams. Pirmkārt, tā norāda, ka argumentētajā atzinumā Komisija ir vienīgi kritizējusi vadlīnijas, taču prasības pieteikumā nav ievērotas šīs robežas, jo prasības pieteikumā runa ir par to, ka nepastāv atbilstoši pasākumi, kas garantētu Direktīvas 93/104 pilnīgu un efektīvu transponēšanu, tādējādi pārsniedzot argumentētā atzinuma apjomu.

- 23 Otrkārt, Apvienotā Karaliste uzskata, ka atsauce uz vispārēju pienākumu, kas dalībvalstīm uzlikts, pamatojoties uz EKL 249. panta trešo daļu, ir nepietiekams arguments gadījumos, kad runa ir par attiecīgās direktīvas nepareizu transponēšanu, kas bija jāapstrīd. Komisijas pienākums ir skaidri un katrā jautājumā identificēt ikvienu jomu, kurā dalībvalstu veiktie pasākumi nav pietiekami, lai nodrošinātu attiecīgās direktīvas pareizu transponēšanu.
- 24 Šajā sakarā ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru pirmstiesas procedūras mērķis, no vienas puses, ir attiecīgajā gadījumā ļaut dalībvalstij izpildīt no Kopienų tiesībām izrietošos pienākumus un, no otras puses, ļaut lietderīgi pielietot tās aizstāvības izvirzītos pamatus pret Komisijas izvirzītajiem iebildumiem (skat. it īpaši 2001. gada 10. maija spriedumu lietā C-152/98 Komisija/Nīderlande, *Recueil*, I-3463. lpp., 23. punkts, un 2005. gada 10. novembra spriedumu lietā C-29/04 Komisija/Austrija, Krājums, I-9705. lpp., 25. punkts).
- 25 No tā, pirmkārt, izriet, ka atbilstoši EKL 226. pantam celtas prasības priekšmetu ierobežo šajā pantā paredzētā pirmstiesas procedūra un ka tādējādi argumentētā atzinuma un prasības pamatā jābūt identiskiem iebildumiem (skat. it īpaši iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Austrija, 26. punkts). Tomēr šī prasība nevar būt tik plaša, lai jebkurā gadījumā pieprasītu pilnīgu sakritību starp iebildumu formulējumu argumentētā atzinuma rezolutīvajā daļā un prasījumos prasības pieteikumā, ja strīda priekšmets, kāds tas ir noteikts argumentētajā atzinumā, nav ticis paplašināts vai grozīts (skat. it īpaši 2005. gada 7. jūlija spriedumu lietā C-147/03 Komisija/Austrija, Krājums, I-5969. lpp., 24. punkts).
- 26 Otrkārt, argumentētajā atzinumā ir jāietver detalizētu un loģisku iemeslu izklāsts, kas radīja Komisijai pārliecību, ka ieinteresētā valsts ir pārkāpusi vienu no pienākumiem, kas tai ir uzlikti saskaņā ar Kopienų tiesībām (skat. it īpaši 2002. gada

15. janvāra spriedumu lietā C-439/99 Komisija/Itālija, *Recueil*, I-305. lpp., 12. punkts, un iepriekš minēto 2005. gada 10. novembra spriedumu lietā Komisija/Austrija, 27. punkts).

- 27 Šajā lietā kā no argumentētā atzinuma, tā arī no Komisijas prasības pieteikuma nepārprotami izriet, ka Komisijas otrais norādītais iebildums attiecas uz to, ka vadlīniju veidā tiek saglabāts tiešs darba devējiem adresēts rīkojums, lai norādītu, ka to pienākums nav nodrošināt, ka darba ņēmēji faktiski izmanto savu atpūtas laiku. Šādos apstākļos Komisija uzskata, ka Apvienotā Karaliste nav veikusi visus vajadzīgos pasākumus, lai panāktu, ka tiek sasniegts Direktīvas 93/104 mērķis.
- 28 Prasības priekšmets, kas bija skaidri noteikts, netika mainīts procesa laikā un tādējādi Apvienotās Karalistes pirmais iebildums par nepieņemamību ir noraidāms.
- 29 Jautājumā par Apvienotās Karalistes argumentu par to, ka nepietiek atsaukties uz EKL 249. panta trešo daļu, lai pierādītu Direktīvas 93/104 nepareizu transponēšanu, jāatgādina, ka Komisijas otrais iebildums skar nevis jautājumu par šīs direktīvas 3. un 5. panta nepareizu transponēšanu pašu par sevi, bet gan to, ka vadlīniju veidā pastāv valsts tiesību normas, kuras var veicināt šai direktīvai neatbilstošu praksi saistībā ar darba ņēmēju tiesībām uz diennakts un nedēļas atpūtu, jo šāds iebildums nepārprotami izriet no argumentētā atzinuma un prasības pieteikuma teksta.
- 30 Šajā lietā gan no pirmstiesas procedūras, gan no procesa Tiesā izriet, ka Apvienotā Karaliste noteikti varēja norādīt savus aizstāvības argumentus pret Komisijas

izteiktajiem iebildumiem šajā jautājumā, jo tie pietiekami detalizētā veidā bija izklāstīti, lai ļautu šai dalībvalstij uz tiem lietderīgi atbildēt. Tas, ka Komisija izvēlējās pamatot savu otro iebildumu tikai ar EKL 249. panta trešo daļu, nevis ar Direktīvas 93/104 3. un 5. pantu, kas ir šīs direktīvas panti, kuri netieši ir lietas pamatā, bet kuru formāla transponēšana *WTR* nav kā tāda Komisijas prasības priekšmets, nevar šādos apstākļos novest pie Komisijas otrā iebilduma nepieņemamības.

- 31 Tādējādi Apvienotās Karalistes otrais norādītais nepieņemamības iebildums ir noraidāms un šādos apstākļos Komisijas otrais iebildums ir atzīstams par pieņemamu.

Pēc būtības

- 32 Komisija uzskata, ka vadlīnijas pieļauj un veicina Direktīvas 93/104 pienākumu neizpildi. Darba devēji tiek informēti par to, ka tiem nav jānodrošina, lai darba ņēmēji pieprasītu izmantot un patiešām izmantotu atpūtas laiku, uz kuru viņiem ir tiesības, bet jādara tā, lai tiem, kas vēlas izmantot šādu atpūtas laiku, tas netiktu liegts. Komisija norāda, ka šādi tiešā veidā darba devējiem adresēts rīkojums, izmantojot vadlīnijas, tos attur nodrošināt to, lai darba ņēmēji izmantotu ar minēto direktīvu noteiktos minimālos diennakts un nedēļas atpūtas pienākumus.

- 33 Apvienotā Karaliste uzskata, ka vadlīnijas, nepavisam neveicinot valsts transponēšanas noteikumu neievērošanu, uzsvaru liek uz darba devēju pienākumu darīt tā, lai darba ņēmēji varētu izmantot tiem pienākošos atpūtas laiku, atzīstot šajā sakarā minēto darba devēju atbildības robežas. Darba devējiem nav jāuzvedas tā, ka darba ņēmējiem tiek traucēts izmantot tiem pienākošos atpūtu, piemēram, uzliekot tādas darba pienākumus, kas nav savienojami ar šādu atpūtu.
- 34 Apvienotā Karaliste norāda, ka Direktīvas 93/104 interpretācija, saskaņā ar kuru tā ne tikai prasa to, lai darba devēji atļauj darba ņēmējiem izmantot paredzēto atpūtas laiku, bet arī uzliek pienākumu darba ņēmējiem izmantot šo atpūtu, neizriet ne no vienas minētās direktīvas valodu versijas un tā ir nerealizējama un neskaidra, ņemot vērā radīto nenoteiktību jautājumā par to pasākumu apjomu, kurus darba devējiem būtu jāveic, un apstākļiem, kurus ņemot vērā būtu iespējams uzskatīt, ka atpūta ir tikusi pienācīgi izmantota.
- 35 Jautājumā par Direktīvas 93/104 mērķi ir svarīgi atgādināt, ka no EK līguma 118.A panta (EK līguma 117.–120. pantu aizstāja ar EKL 136.–143. pantu), kas ir minētās direktīvas tiesiskais pamats, no direktīvas preambulas pirmā, ceturta, septītā un astotā apsvēruma, 1989. gada 9. decembra Eiropadomes tikšanās laikā Strazbūrā pieņemtās Kopienas Hartas par darba ņēmēju sociālajām pamattiesībām, kas minēta EKL 136. pantā un kuras 8. punkts un 19. punkta pirmā daļa ir minēti šīs direktīvas preambulas ceturtajā apsvērumā, kā arī no direktīvas 1. panta 1. punkta formulējuma izriet, ka tās mērķis ir noteikt minimālās prasības, lai uzlabotu darba ņēmēju dzīves un darba apstākļus, tuvinot valsts tiesību normas tai skaitā attiecībā uz darba laika ilgumu (skat. it īpaši 2001. gada 26. jūnija spriedumu lietā C-173/99 *BECTU, Recueil*, I-4881. lpp., 37. punkts, un 2005. gada 1. decembra spriedumu lietā C-14/04 *Dellas* u.c., Krājums, I-10253. lpp., 40. punkts).

- 36 Saskaņā ar šiem pašiem noteikumiem šī saskaņošana darba laika organizācijas jomā Kopienu līmenī ir vērsta uz to, lai garantētu labāku darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzību, piešķirot tiem minimālos atpūtas laikposmus, it īpaši diennakts un nedēļas atpūtu, kā arī adekvātus pārtraukumus, un paredzot maksimālo nedēļas darba laika vidējo ilgumu 48 stundu apmērā, kas ir maksimālā robeža, attiecībā uz kuru ir skaidri norādīts, ka tajā ietvertas arī virsstundas (skat. iepriekš minētos spriedumus lietā *BECTU*, 38. punkts, un lietā *Dellas* u.c., 41. punkts).
- 37 Saskaņā ar Direktīvas 93/104 3. un 5. panta noteikumiem dalībvalstīm ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai ikvienam darba ņēmējam būtu tiesības attiecīgi uz minimālo atpūtas laiku, kam jābūt 11 stundas pēc kārtas katru 24 stundu laikposmā, un katru septiņu dienu laikposmā tiesības uz nepārtrauktu minimālo atpūtas laiku 24 stundu ilgumā plus 11 stundas diennakts atpūtas, kas paredzētas minētajā 3. pantā. Šie noteikumi uzliek dalībvalstīm skaidrus un precīzus rezultāta pienākumus attiecībā uz šo tiesību uz atpūtu izmantošanu.
- 38 Turklāt gan attiecībā uz Direktīvas 93/104 formulējumu, gan arī attiecībā uz tās mērķi un sistēmu dažādie noteikumi, kas tajā paredzēti attiecībā uz minimālajiem atpūtas laikiem, veido īpaši nozīmīgus Kopienu sociālo tiesību noteikumus, kurus kā minimālu normu, kas vajadzīga drošības un veselības aizsardzības nodrošināšanai, ir jābūt tiesībām izmantot katram darba ņēmējam (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *BECTU*, 43. un 47. punkts; 2004. gada 5. oktobra spriedumu apvienotajās lietās no C-397/01 līdz C-403/01 *Pfeiffer* u.c., Krājums, I-8835. lpp., 100. punkts, kā arī iepriekš minēto spriedumu lietā *Dellas* u.c., 49. punkts).
- 39 Tādējādi gan no Direktīvas 93/104 3. un 5. panta, gan no tās preambulas astotā apsvēruma, saskaņā ar kuru darba ņēmējiem ir tiesības uz minimālajiem atpūtas

laikposmiem, gan arī no šīs direktīvas sasniedzamajiem mērķiem, kas atgādināti šī sprieduma 35.–38. punktā, un no tajā ieviestās sistēmas izriet, ka darba ņēmējiem ir faktiski jāizmanto šajā direktīvā paredzētā diennakts un nedēļas atpūta.

- 40 Tomēr ir vienlīdz jānodrošina tiesību, kas darba ņēmējiem piešķirtas ar Direktīvu 93/104, lietderīgā iedarbība, kas dalībvalstīm uzliek pienākumu nodrošināt, ka tiek ievērota katra ar šo direktīvu noteiktā minimālā prasība, ieskaitot tiesības faktiski izmantot atpūtu (iepriekš minētais spriedums lietā *Dellas* u.c., 53. punkts). Šī faktiski ir vienīgā interpretācija, kas atbilst minētās direktīvas mērķim — garantēt efektīvu darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzību, ļaujot tiem faktiski izmantot tiem pienākošos minimālos atpūtas laikposmus (skat. 2003. gada 9. septembra spriedumu lietā *C-151/02 Jaeger, Recueil*, I-8389. lpp., 70. punkts).
- 41 Kā Tiesa ir jau lēmusi, ņemot vērā Direktīvas 93/104 pamatmērķi aizsargāt efektīvā veidā darba ņēmēju drošību un veselību, ikvienam no viņiem ir jābūt tiesībām uz atbilstošu atpūtas laiku, kam ir jābūt ne tikai efektīvam, ļaujot attiecīgajām personām atgūties no darba radītā noguruma, bet arī tam jābūt profilaktiskam, lai cik vien iespējams samazinātu darba ņēmēju drošības un veselības pasliktināšanās risku, ko var radīt darba laika uzkrāšanās bez vajadzīgās atpūtas (iepriekš minētais spriedums lietā *Jaeger*, 92. punkts).
- 42 Dalībvalsts, kas tiesību aktā, kurā transponēta Direktīva 93/104, paredz, ka darba ņēmēji var izmantot šīs tiesības uz atpūtu un kas vadlīnijās, kuras ir adresētas darba devējiem un darba ņēmējiem jautājumā par minēto tiesību īstenošanu, norāda, ka darba devējam tomēr nav pienākums nodrošināt, lai darba ņēmēji efektīvi izmantotu šīs tiesības, nenodrošina nedz minētās direktīvas 3. un 5. pantā noteikto minimālo prasību, nedz tās pamatmērķa ievērošanu.

- 43 Kā to pareizi atzina ģenerālvokāte savu secinājumu 67. punktā un kā to turklāt norādīja Komisija tiesas sēdē, Direktīvā 93/104 paredzēto pienākumu ievērošana nevar principā būt tik strikta un piespiest darba devēju likt saviem darbaņēmējiem patiešām izmantot tiem pienākošos atpūtas laiku. Darba devēja atbildība jautājumā par minētajā direktīvā paredzēto atpūtas laiku nevar būt neierobežojša.
- 44 Tomēr šajā lietā, ierobežojot pienākumus, kas jautājumā par darbaņēmēju tiesībām efektīvi izmantot Direktīvas 93/104 3. un 5. pantā noteikto minimālo atpūtas laiku uzlikti darba devējiem, un it īpaši ļaujot saprast, ka gadījumā, ja viņi nevar neļaut to, ka darbaņēmēji izmanto šo atpūtas laiku, viņiem nav nekāda pienākuma darīt tā, lai darbaņēmēji varētu faktiski izmantot šīs tiesības, vadlīnijas nepārprotami var atņemt minētās direktīvas 3. un 5. pantā noteiktajām tiesībām to saturu un tās neatbilst šīs direktīvas mērķim, kas minimālo atpūtas laiku uzskata par neatņemamu darbaņēmēju drošības un veselības aizsardzības sastāvdaļu (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *BECTU*, 49. punkts).
- 45 Saistībā ar Apvienotās Karalistes argumentu par to, ka no paša Direktīvas 93/104 formulējuma izriet, ka skaidri tiek nošķirts direktīvas 3., 4., 5. un 7. pants, kas atsaucas uz konkrēta darbaņēmēja tiesībām un paredz vienkārši tiesības, no šīs pašas direktīvas 6. un 8. panta, kas skaidri uzliek precīzu rezultāta pienākumu jautājumā par darba laika ilguma ierobežošanu, pietiek atzīmēt, ka šādu interpretāciju neapstiprina nedz minētās direktīvas dažādās valodu versijas, nedz Tiesas judikatūra par šo direktīvu, tās mērķi un tajā noteiktajām tiesībām uz atpūtu.

46 Saistībā ar Direktīvas 93/104 7. panta 1. punktu, kas, izmantojot tādu pašu tekstu, kāds lasāms direktīvas 3. un 5. pantā, paredz, ka dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka katram darba ņēmējam “ir tiesības” uz vismaz četras nedēļas ilgu apmaksātu gadskārtējo atvaļinājumu, Tiesa savā iepriekš minētā sprieduma lietā *BECTU* 44. punktā ir arī lēmusi, ka saskaņā ar šo tiesību normu darba ņēmējam ir jābūt tiesībām uz faktisku atpūtu, rūpējoties par viņa drošības un veselības efektīvu aizsardzību.

47 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, jāsecina, ka, piemērojot Direktīvas 93/104 17. panta 1. punktā paredzēto atkāpi darba ņēmējiem, kuru daļa no darba laika ilguma nav nomērīta vai normēta vai kuru var noteikt pats darba ņēmējs, un neveicot vajadzīgos pasākumus, lai ieviestu darba ņēmēju tiesības uz diennakts un nedēļas atpūtu, Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste nav izpildījusi pienākumus, kas tai ir uzlikti saskaņā ar šīs direktīvas 17. panta 1., 3. un 5. punktu.

Par tiesāšanās izdevumiem

48 Saskaņā ar Reglamenta 69. panta 2. punktu lietas dalībniekam, kuram spriedums nav labvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā Komisija ir prasījusi piespriest Apvienotajai Karalistei atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un tā kā šai dalībvalstij spriedums nav labvēlīgs, jāpiespriež Apvienotajai Karalistei atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (trešā palāta) nospriež:

- 1) **piemērojot uz darba ņēmējiem, kuru daļa no darba laika ilguma nav nomērīta vai normēta vai kuru var noteikt pats darba ņēmējs, atkāpi, kas paredzēta 17. panta 1. punktā Padomes 1993. gada 23. novembra Direktīvā 93/104/EK par dažiem darba laika organizācijas aspektiem, ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes 2000. gada 22. jūnija Direktīva 2000/34/EK, un neveicot vajadzīgos pasākumus, lai ieviestu darba ņēmēju tiesības uz diennakts un nedēļas atpūtu, Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste nav izpildījusi pienākumus, kas tai ir uzlikti saskaņā ar šīs direktīvas 17. panta 1., 3. un 5. punktu;**

- 2) **Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste atļdzina tiesāšanās izdevumus.**

[Paraksti]